

**Comitetul Executiv al Programului
Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și
al Fondului Națiunilor Unite pentru
Populație**

Distr.: generală

Original: engleză

Prima sesiune regulată din 2001

Septembrie 2001, New York

Punctul 3 din agenda provizorie

Cadrele de cooperare ale țărilor și alte chestiuni relevante

CADRELE DE COOPERARE ALE ȚĂRILOR ȘI ALTE CHESTIUNI RELEVANTE

AL DOILEA CADRU DE COOPERARE PENTRU MOLDOVA (2002-2006)

CUPRINS

	Paragraf	Pagina
INTRODUCERE	1	2
I. SITUAȚIA DEZVOLTĂRII DIN PERSPECTIVA UNEI DEZVOLTĂRI UMANE DURABILE.....	2 - 6	2
II. REZULTATELE ȘI LECȚIILE COOPERĂRII ÎN TRECUT	7 - 11	5
III. OBIECTIVELE, DOMENIILE PROGRAMELOR ȘI REZULTATELE SCONTATE.....	12 - 22	7
A. Consolidarea guvernării	13 - 16	10
B. Promovarea integrării	17 - 22	14
IV. ARANJAMENTE DE GESTIONARE	23 - 27	18
Anexă: Tabelul scopului de mobilizare a resurselor pentru Moldova (2002 - 2006)		20

INTRODUCERE

1. Cel de-al doilea Cadru de Cooperare a țării (CCT) pentru Moldova este prevăzut pentru perioada 2002-2006, care va începe după aproape 10 ani de la începutul cooperării dintre Moldova și Națiunile Unite în martie 1992. În această perioadă, activitățile Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) s-au ghidat de Cadrul inițial al țării pe termen scurt (1993-1995), primul Program al țării (1994-1996) și primul CCT (1997-1999), care a fost ulterior extins (1999-2001). Al doilea CCT a fost elaborat în colaborare cu Guvernul și abordează câteva dintre sarcinile principale, menționate în Evaluarea Comună de Țară (februarie 2001). Drept răspuns la Cadrul Națiunilor Unite de Asistență pentru Dezvoltare (CNUAD), el acordă o atenție specială metodei strategice și coordonate, elaborată pentru utilizarea eficientă a resurselor sistemului ONU paralel cu mobilizarea resurselor suplimentare. El a fost pregătit în momentul când în Moldova avea loc instalarea celui de-al treilea Guvern în doi ani și astfel, a fost elaborat cu flexibilitatea necesară pentru ajustarea corespunzătoare la prioritățile noului Guvern. Cele două teme dominante, reflectate în al doilea CCT sînt **selectivitatea** în alegerea activităților PNUD pentru asigurarea succesului rezultatelor și **receptivitatea** pentru a permite PNUD să lucreze eficient în condițiile politice, sociale și economice cu un dinamism înalt, ce va caracteriza Moldova în următorii 5 ani.

II. SITUAȚIA DEZVOLTĂRII DIN PERSPECTIVA UNEI DEZVOLTĂRI UMANE DURABILE

2. De la declararea independenței sale în 1992, tranziția Moldovei la un stat democratic cu o economie de piață mică și deschisă și o societate civilă a progresat mai încet decât s-a așteptat. Cele mai multe succese au fost înregistrate în tranziția la democrație, care este destul de avansată. În pofida rezultatelor inițiale bune în reforma economică, Moldova nu a reușit să finalizeze procesul de reformă și activitatea sa economică nu s-a îmbunătățit. În pofida unui început promițător în lansarea unui șir de reforme economice și sociale, succesiunea rapidă a guvernelor a împiedicat transpunerea politicilor în practici mai bune. Eșecul în implementarea completă a reformelor economice (în special, în sectorul agrar), de rînd cu scăderea cererii efective a exporturilor din Moldova pe piețele sale tradiționale, asociată cu criza financiară din 1998/99, a

contribuit la reducerea cu 60% al sectorului real al economiei în comparație cu nivelul de până la declararea independenței. Divizarea continuă a regiunii separatiste a Transnistriei a privat Moldova de o mare parte a bazei industriale și lipsa securității în regiune a creat posibilități pentru contrabandă și acțiuni criminale. În timp ce economia reală s-a redus, economia tenebră a crescut semnificativ și constituie în prezent circa 60% din PIB.

3. Consecința inevitabilă a situației economice serioase a fost creșterea nivelului de sărăcie și agravarea bunăstării sociale. Guvernele succesive nu au fost în stare să lichideze problemele și influențele moștenite de sistemul de asistență socială în timp ce reducerea sectorului real al economiei a redus considerabil capacitatea guvernului de a finanța aceste sisteme. Drept rezultat, Indicele Dezvoltării Umane (IDU) pentru Moldova a scăzut de la 0,718 în 1993 la 0,700 în 2000, plasând țara pe locul 102 în lista celor 174 de țări în 2000: în 1994 Moldova s-a clasat pe locul 75. Factorul principal al acestui declin în indice este reducerea PIB până la doar 358 dolari SUA pe cap de locuitor (venitul în mijloace bănești în valoare de 180 de dolari SUA este cel mai mic în Europa). Alți indicatori reflectă deteriorarea asistenței sociale: diferențierea veniturii este mare; circa 10% din populație consumă mai puțin de 1 500 de calorii pe zi; mulți copii și femei suferă de anemie; ratele mortalității infantile sînt de 1,5 –2 ori mai mari decât cele în țările europene; rata bolilor infecțioase, așa ca tuberculoza, hepatita și HIV/SIDA, a crescut semnificativ; un număr în creștere de copii sînt neglijați, abuzați și abandonați; numărul crimelor a crescut semnificativ; prostituția a luat proporții mari și numărul femeilor traficate este în creștere. Cel puțin 400 000 de moldoveni părăsesc țara în căutarea unui loc de muncă.

4. Trăsăturile principale ale situației dezvoltării în Moldova sînt menționate în continuare.

- (a) Deși s-a înregistrat un progres semnificativ în îmbunătățirea gubernării, este nevoie de eforturi din partea tuturor nivelurilor guvernului, în special pentru consolidarea de mai departe a guvernelor locale, continuarea reformei juridice, măsuri anti-corupție și susținerea societății civile.
- (b) Problema sărăciei trebuie abordată mai strategic. Acest fenomen este în creștere, 53% din familii aflându-se sub limita sărăciei, și se răspândește printre toate categoriile populației, inclusiv printre specialiștii cu studii, dar fără un loc de muncă. Strategia de reducere a

sărăciei, elaborată cu suportul PNUD și Băncii Mondiale, trebuie implementată ca component al unui program cuprinzător de asigurare a unei dezvoltări economice durabile.

- (c) Este nevoie de o integrare mai mare în mai multe aspecte ale dezvoltării în Moldova. Influențele divizatoare, care trebuie abordate, includ: sărăcia, marginalizarea grupurilor vulnerabile, decalajele urban-rurale, emigrarea, separarea lingvistică și HIV/SIDA. Eforturile de dezvoltare a economiei trebuie integrate mai mult de rând cu eforturile de asigurare a asistenței sociale și protecție a mediului. Moldova are nevoie să-și refacă capitalul social și să mobilizeze resursele substanțiale ale societății civile.
- (d) Protecția mediului nu a beneficiat de atenție suficientă până în prezent. Moldova a ratificat 15 convenții internaționale de mediu, dar dispune de o capacitate limitată pentru a satisface condițiilor acestor convenții. Organizațiile ne-guvernamentale caută activ suport pentru a aborda un șir de probleme, iar PNUD a fost una dintre puținele agenții, care a investit în formarea potențialului uman în acest domeniu.

5. Eficiența intervențiilor din partea guvernului. Deși Moldova a beneficiat de un volum substanțial de asistență pentru dezvoltare, aceasta încă urmează a fi transformată în schimbări pozitive durabile în sectoarele economic și social. În unele cazuri, aceasta reflectă implementarea incompletă a reformelor, așa ca în domeniul privatizării, unde cele mai importante obiecte continuă să se afle în proprietatea statului. În alte cazuri, ea reflectă incapacitatea de a îmbunătăți sau chiar de a menține capacitatea de producere a țării în paralel cu gestionarea tranziției la o economie de piață. Această situație trebuie examinată în context, deoarece Moldova a fost împovărată de problema teritorială principală în Transnistria, cât și cea a dificultăților dezvoltării, asociate cu o națiune multi-etnică nouă, care se luptă pentru a-și găsi locul său într-o regiune, în care au loc schimbări într-un ritm rapid. Situația s-a agravat și din cauza corupției de proporție, care a pătruns aproape în toate nivelurile societății și a fost stimulată de exploatarea procesului de tranziție de către elită, instabilitate politică, salarii mici ale funcționarilor publici și de sărăcia în creștere.

6. CCT a stabilit dezvoltarea umană și calitatea guvernării drept problemele principale ale dezvoltării, care se află în atenția agențiilor ONU în Moldova. CNUAD a identificat trei sarcini

pentru agențiile ONU: o economie de piață viabilă, care va susține așezămintele umane; guvernarea, care este eficientă și responsabilă la nivel central și local; și serviciile sociale în domeniul ocrotirii sănătății, educației și asistenței sociale, care sînt acordate eficient și corect pentru a satisface necesitățile populației în general și în special, cele ale grupurilor vulnerabile. Noul guvern urmează să-și enunțe prioritățile sale, însă deja a comunicat că planifică să: consolideze statalitatea, inclusiv restaurarea integrității teritoriale a Moldovei; conducă un guvern deschis și transparent; revadă relațiile dintre autoritățile locale și centrale; și să combată criminalitatea și corupția.

II. REZULTATELE ȘI LECȚIILE COOPERĂRII ÎN TRECUT

7. Rezultatele principale realizate în promovarea așezămintelor umane durabile. Asistența PNUD Moldovei în contextual primului CCT era orientată spre formarea capacității de elaborare a politicii de stat și personalului său. Cele două obiective principale erau eradicarea sărăciei prin promovarea așezămintelor umane durabile și promovarea și susținerea unei guvernări bune. Obiectivul așezămintelor umane durabile a fost urmat în cele trei domenii principale. (i) PNUD a contribuit la elaborarea strategiei de eradicare a sărăciei, care a fost adoptată de Guvern. Asistența acordată de PNUD unei unități de cercetări din cadrul Ministerului economiei și reformelor a permis unității să înceapă analizarea ratei sărăciei în Moldova. Aceste eforturi, combinate cu activitatea paralelă a Băncii Mondiale într-un alt minister, oferă o bază obiectivă pentru elaborarea programelor de intervenție în domeniul sărăciei, care poate fi orientată spre grupurile vulnerabile. Recunoscând legăturile dintre sărăcie, crimă și trafic de droguri, PNUD a inițiat discuții cu guvernul ca urmare a eforturilor de elaborare a unui program național de prevenire a crimei, furnizării de droguri și controlului asupra cererii. (ii) PNUD a acordat asistență pentru dezvoltarea întreprinderilor prin crearea instituțiilor de stat pentru susținerea întreprinderilor mici și mijlocii și atragerea investițiilor străine. Din cauza unui climat nefavorabil pentru afaceri, aceste inițiative nu au dat rezultate scontate. (iii) PNUD a acordat asistență pentru elaborarea unei strategii naționale pentru includerea egalității genurilor în toate planificările. În rezultat, guvernul a creat “unități gender” în 11 ministere centrale. Suplimentar, PNUD a inițiat un program de formare a liderilor, care instruieste instructorii în problemele genurilor și de

dezvoltare. PNUD a jucat un rol important în conștientizarea și activitatea de prevenire a traficului de oameni, care este în creștere.

8. Rezultatele principale realizate în promovarea guvernării. Eforturile au inclus trei domenii principale de activitate. (i) PNUD a promovat guvernarea și democrația prin: acordarea asistenței la crearea și susținerea Centrului pentru Drepturile Omului. Centrul a instruit peste 3 000 de oameni și a abordat un șir de probleme, inclusiv drepturile copilului, femeilor, celor ce suferă de HIV/SIDA și dreptul la un mediu inofensiv. (ii) PNUD a contribuit considerabil la stabilirea normelor de drept prin asistența sa acordată procesului de reformă judiciară și instruirea a peste 500 de specialiști în drept anual prin intermediul Centrului de instruire a judecătorilor, instituție independentă. El a mai contribuit la îmbunătățirea proceselor de administrare publică și a susținut descentralizarea prin instruirea planificatorilor strategici regionali și sectoriali. (iii) PNUD a asistat guvernul la pregătirea Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă și a contribuit la instruirea administratorilor locali în elaborarea planurilor de acțiune locale de mediu. Raportul anual Național al Dezvoltării Umane (RNDU) a efectuat o contribuție considerabilă la eforturile de promovare a unei guvernări mai bune prin sporirea nivelului de conștientizare și promovarea noilor politici și practici.

9. Lecțiile învățate în urma metodei programe. În pofida intenției de a concentra primul CCT asupra a două obiective principale, cu timpul, portofoliul de proiecte al PNUD a devenit mare pentru a include un număr mai mare de proiecte, unele din ele având mai puține tangențe cu obiectivele inițiale. Această evoluție a fost parțial o reflectare a procesului de mobilizare a resurselor și parțial răspunsul PNUD la circumstanțele schimbătoare. În conformitate cu cel de-al doilea CCT, PNUD va continua această abordare oportunistă acolo unde este necesar, și va folosi procesul de evaluare și selectare pentru a asigura faptul că noile proiecte contribuie la obiectivele selectate ale CCT.

10. Alte lecții învățate.

- a) Eforturile PNUD în cadrul primului CCT au fost orientate spre activitățile sectorului public în scopul asigurării unei platforme pentru dezvoltarea de mai departe. Odată de

această platformă există, este necesar de a lărgi orizontul PNUD prin colaborarea directă și activă cu organizațiile ne-guvernamentale și societatea civilă.

- b) Activitățile proiectelor, care s-au bucurat de succes, au fost cele care au abordat necesitățile actuale stringente (ex. suport pentru Curtea constituțională). Este important că CCTJ oferă PNUD capacitatea de a răspunde la asemenea necesități (în cadrul domeniilor relevante acestor obiective) odată cu apariția lor. În scopul asistării evaluării și selectării cererilor, va fi important de elaborat și popularizat o serie de criterii de evaluare și selectare a obiectivelor.
- c) PNUD va juca un rol special în susținerea eforturilor guvernului în abordarea corupției, deoarece are acces la beneficiarii principali în organele executive și judiciare, acces la cele mai bune practici din lume prin intermediul rețelei internaționale și deoarece corupția a devenit un factor principal al sărăciei în Moldova. Prin combinarea unei metode cuprinzătoare în reducerea sărăciei cu o metodă limitată regională pentru controlul asupra traficului de droguri, PNUD va efectua o contribuție majoră la eradicarea sărăciei în următorii cinci ani.

11. Implicările acestor lecții pentru activitățile din viitor ale PNUD sînt că CCTJ trebuie: (i) să fie orientat spre cei săraci și concentrat asupra rezultatelor pentru categoriilor vulnerabile ale societății; (ii) să fie orientat spre două obiective principale ale guvernării și integrării; (iii) să fie ghidat de criterii stabilite într-un mod obiectiv și transparent; (iv) să ofere scop pentru intervențiile strategice și oportuniste; (v) să acorde prioritate participării societății civile; (vi) să folosească pe deplin sinergiile, așa ca cele, care rezultă din combaterea corupției și traficului de droguri ca mijloc de eradicare a sărăciei, reducerea ratei HIV/SIDA și asistență pentru integrare.

III. OBIECTIVELE, DOMENIILE PROGRAMELOR ȘI REZULTATELE SCONTATE

Obiective

12. Scopul primordial al celui de-al doilea CCTJ va consta în ajutarea guvernului la crearea unor condiții, care permit o dezvoltare umană durabilă pentru oamenii săraci. PNUD va continua sarcinile strategice cuprinzătoare ale primului CCTJ, însă va amplifica asistența focalizată către „oamenii săraci” prin orientarea, unde necesar, spre grupurile vulnerabile

ale societății. Această abordare va fi evidentă în cele trei tendințe ale orientării PNUD: de la nivelurile centrale ale guvernului la cele inferioare; de la activități naționale la activități regionale și județene; și de la conlucrarea predominantă cu organizațiile de stat la o participare mai activă a organizațiilor neguvernamentale. Suplimentar, va exista o metodă mai selectivă de selectare a proiectelor pentru a asigura că ele contribuie direct la obiectivele CCT. Argumentarea acestor schimbări în cel de-al doilea CCT este că la această etapă a procesului de dezvoltare în Moldova, PNUD poate contribui la reducerea decalajului dintre guvern și societatea civilă și prin urmare, la mobilizarea potențialului deplin a resurselor umane în Moldova. În același mod, PNUD poate juca un rol important în atragerea atenției oamenilor săraci. Prin evidențierea unei abordări focalizate spre *oamenii săraci*, PNUD va susține eforturile guvernului în asigurarea că procesul de tranziție duce la consolidarea unei societăți democratice și la reducerea sărăciei și inegalităților sociale. În susținerea acestei abordări, CCT va consta din două *obiective principale și domenii de programe* asociate: (1) **Guvernarea** – consolidarea guvernării ca bază pentru dezvoltarea durabilă și echitabilă; și (2) **Integrarea** – pentru exploatarea oportunităților de integrare a oamenilor, ideilor și activităților în susținerea unei dezvoltări durabile și echitabile. La elaborarea și implementarea strategiilor sale operaționale și intervențiilor programelor, PNUD va integra cinci *teme inter-sectoriale*, menționate în continuare.

- (a) **Promovarea societății civile.** Deși există un număr mare de organizații neguvernamentale în Moldova, societatea civilă continuă să fie nedezvoltată și să joace un rol limitat în procesele politice și economice. PNUD va contribui la facilitarea condițiilor de susținere a societății civile, în caz de necesitate. Acestea pot include eforturi de perfecționare a legislației sau de asistare cu mecanisme concrete pentru o participare mai activă în procesul de luare a deciziilor. ONG-le vor fi ajutate la dezvoltarea capacităților de planificare, gestionare, evaluare a proiectelor și mobilizarea resurselor. Ele vor fi folosite la implementarea diferitor proiecte ale PNUD și activ implicate în parteneriatele de susținere a respectării drepturilor omului și egalității genurilor.
- (b) **Eradicarea sărăciei.** În corespundere cu angajamentul Adunării Milenare de a

înjumătăți sărăcia către 2015, PNUD va asigura faptul că toate intervențiile sale vor contribui la sarcina principală de reducere a sărăciei umane. Conform domeniului nou de programe de integrare, PNUD va susține inițiativele noi, direct orientate spre facilitarea generării venitului sau reducerii vulnerabilității anumitor grupuri sociale. Luând în considerație numărul mare de parteneri, care activează în domeniul eradicării sărăciei, PNUD va juca un rol principal de conducere și coordonare prin intermediul RNDU și altor mijloace de facilitare a dialogului național cu privire la căile și mijloacele de accelerare a eradicării sărăciei în țară.

- (c) **Egalitatea genurilor.** Susținerea de către PNUD a numeroaselor inițiative ce țin de genuri va continua de rând cu eforturile sporite de includere a problemelor genurilor în toate activitățile PNUD. Accentul se va pune pe facilitarea participării egale a femeilor și bărbaților în activitățile proiectelor finanțate de PNUD, includerea sesiunilor cu privire la importanța promovării egalității genurilor în instruirea organizată de PNUD și acordarea asistenței în colectarea datelor statistice neconsolidate despre genuri, printre altele.
- (d) **Promovarea drepturilor omului.** PNUD va acorda asistență pentru drepturile omului prin elaborarea unui Plan Național de Acțiune în domeniul drepturilor omului. Asistența ar putea include elaborarea mecanismelor de accelerare a procesului de examinare a plângerilor și promulgarea implementării deciziilor de către organele respective. Un alt moment ar putea fi eforturile de consolidare a cunoașterii drepturilor și libertăților omului printre funcționarii publici, ONG-ri, mass media, instituțiile științifice și publicul general. Suplimentar, PNUD va facilita eforturile naționale de realizare a prevederilor convențiilor și tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, ratificate de Moldova.
- (e) **Accesul la informație.** Eforturile de facilitare a accesului la informație vor constitui o trăsătură a tuturor activităților PNUD și vor forma un component al fiecărui proiect. Toate proiectele vor căuta să identifice necesitățile informaționale în cadrul anumitor grupuri țintă de beneficiari și să propună căi și metode de satisfacere a acestor necesități. De asemenea, PNUD va susține transparența în guvern prin promovarea unui acces mai mare la informație pentru întreaga populație. Acesta poate include: asistență la crearea paginilor Internet de către

diferite structuri guvernamentale și ne-guvernamentale (ex. parlamentul); asigurarea unei utilizări mai eficiente ale tehnologiilor informaționale în organizarea campaniilor de conștientizare a publicului; crearea centrelor de informație electronică; și identificarea oportunităților de creare a locurilor de muncă și generare a venitului prin intermediul Internet.

Domeniile programelor și rezultatele scontate

A. CONSOLIDAREA GUVERNĂRII

13. Necesitățile și oportunitățile de consolidare a guvernării în Moldova sînt substanțiale, însă pentru PNUD sarcina constă în decizia cu privire la domeniul, în care ar putea efectua o contribuție considerabilă. Datorită focalizării asupra problemelor *oamenilor săraci*, unde este necesar, eforturile de abordare a guvernării vor orientate spre grupurile vulnerabile. În cadrul acestui domeniu de program, CCTJ va susține trei programe de bază – reforma judiciară, guvernele locale și normele de drept. PNUD va activa selectiv în cadrul acestor trei domenii cuprinzătoare, folosind criteriul în decizia de a susține anumite activități așa ca: dacă PNUD are capacitatea să activeze; dacă alți donatori dispun de o capacitate mai limitată; și dacă activitățile PNUD vor produce vre-o schimbare în viața oamenilor săraci. În fiecare dintre aceste programe de bază, CCTJ prevede că PNUD va conlucra strâns cu societatea civilă, atât ca mijloc de identificare a necesităților pentru activitățile din viitor cât și ca mijloc de obținere a rezultatelor scontate. Deoarece mai multe activități din trecut ale PNUD (și altor donatori) s-au concentrat asupra reformelor politicilor principale, se prevede ca activitățile din viitor vor trece în prim plan, unde serviciile sînt acordate. Prin schimbarea accentului la acest nivel, PNUD va reuși să devină mai receptiv și să implice societatea civilă la identificarea necesităților pentru acțiune.

Intervențiile propuse

14. Promovarea reformei judiciare. Cu contribuția substanțială, efectuată deja de PNUD, pentru consolidarea sistemului judiciar la nivel central, este oportun de a extinde acest

suport pentru a asigura că toți cetățenii au acces egal la justiție. În prezent, sistemul judiciar dispune de o capacitate neadecvată într-un șir de domenii și deseori examinarea și soluționarea cazurilor în judecătorii are loc cu întârziere. PNUD va căuta posibilități de a lichida obstacolele strategic importante sau domeniile slabe ale sistemului judiciar în baza parteneriatelor și relațiilor, care au fost deja stabilite.

- (a) *Instruirea judiciară.* Drept urmare a finalizării proiectului de susținere a Centrului de instruire a judecătorilor, care s-a bucurat de mult succes, PNUD va căuta posibilități pentru instruirea de mai departe a personalului celor patru agenții judiciare principale. Aceasta ar presupune conlucrarea cu partenerii pentru efectuarea instruirii în așa domenii ca mandatele legislative, guvernarea și programarea corporativă și funcționarea. Un alt domeniu necesar ține de judecătoriile economice, care examinează probleme de țin de faliment și nu dispun de numărul necesar de specialiști.
- (b) *Gestionarea procesului legislativ.* Conlucrarea cu Ministerul Justiției pentru îmbunătățirea capacităților în planificarea legislativă pentru ministerele principale, elaborarea proiectelor juridice și consolidarea capacităților Ministerului Justiției de îmbunătățire a gestionării orizontale a procesului legislativ. Aceasta va include efectuarea unei analize a punctelor slabe și forte ale gestionării procesului legislativ în guvern, asistență în pregătirea propunerilor Ministerului Justiției pentru raționalizarea procesului, suport pentru crearea instituțiilor de control asupra calității, așa ca Consiliul legislativ (formarea instituției și servicii de consultanță) și analiza impactului social și economic ca element al elaborării legilor.

15. Consolidarea guvernelor locale. PNUD va continua consolidarea administrației locale și activitățile lor vor fi mult mai descentralizate la nivelurile de jos ale guvernului pentru îmbunătățirea acordării serviciilor guvernamentale la nivel de sat. Suportul PNUD va include instruirea administratorilor și membrilor comunităților, dezvoltarea practicilor îmbunătățite și elaborarea și implementarea planurilor de acțiune locale. Programul se va conduce de metoda cuprinzătoare, prevăzută de Agenda 21, și va genera o expertiză perfecționată (planificarea strategică, soluționarea conflictelor, luarea deciziilor, crearea

parteneriatelor și negocierile), un grad mai mare de transparență și descentralizare, cooperarea cu societatea civilă.

- (a) *Administrarea publică*. PNUD va acorda suport pentru continuarea raționalizării structurilor de stat și administrației publice. Principiile dezvoltării durabile vor fi promovate ca bază pentru planificarea dezvoltării strategice, introducerea practicilor perfecționate de gestionare și utilizarea mai eficientă a tehnologiilor informaționale și de comunicare.
- (b) *Dezvoltarea participatorie*. Procesul Agenda Locală 21 va fi lansat la nivel de județ, municipiu și sat. PNUD va asista societatea civilă la crearea unui parteneriat mai eficient cu agențiile de administrare publică. Aceasta va fi realizată prin asistarea personalului autorităților locale și membrilor societății civile în implementarea proceselor dezvoltării durabile, crearea parteneriatelor, participarea publicului la luarea deciziilor, transparența, democratizarea și descentralizarea.

16. Consolidarea normelor de drept. Multe sînt de făcut pentru restaurarea încrederii oamenilor în normele de drept. Sondajele arată că corupția este acceptată pe larg și există puțină încredere în aplicarea legii. Degradarea legii și ordinii a fost una din consecințele ruinerii economiei de comandă, care s-au agravat în Moldova din cauza lipsei autorității în regiunea Transnistriei. Aceasta a cauzat răspîndirea corupției, deteriorarea punctelor de control vamal ne-existente și absența unei culturi în aplicarea legii în Moldova. Ea a mai contribuit la extinderea traficului de droguri de rînd cu problemele ce țin de abuzul de droguri.

- (a) *Anti-corupție*. Corupția, care este în creștere și ia proporții din ce în ce mai mari, amenință cu stagnarea dezvoltării economice în Moldova, și cu agravarea nivelului de sărăcie și probleme sociale. Abordarea corupției va necesita măsuri legislative pentru reducerea acestui fenomen, acțiuni instituționale pentru consolidarea aplicării legilor și promovarea măsurilor anti-corupție și acțiunilor economice pentru îmbunătățirea salariilor și reducerea corupției printre funcționarii publici principali. PNUD, în calitate de partener de încredere în procesul de dezvoltare și

agenție independentă cu o rețea puternică de susținere în domeniul unei guvernări bune, se află într-o poziție bună pentru a asista guvernul în eforturile sale de combatere a corupției. În așa mod, el va căuta să ajute guvernul la elaborarea politicilor și crearea instituțiilor corespunzătoare și la facilitarea accesului la asistența altor donatori. Un component al metodei ar fi promovarea dialogului despre problemele anti-corupție în guvern, sectorul privat și societatea civilă. PNUD ar mai putea să ofere consultații la elaborarea campaniilor de conștientizare a publicului cu privire la corupție, elaborarea programelor anti-corupție și monitorizarea implementării lor.

(b) *Controlul asupra drogurilor.* PNUD va susține eforturile guvernului de control asupra drogurilor atât cât privește cererea și furnizarea. Reducerea cererii necesită sporirea gradului de conștientizare a publicului, informarea, educarea și intervenția la etapa inițială și asistența PNUD va include ajutarea profesorilor la informarea studenților despre substanțele narcotice, tutun și alcool. Prin campaniile de conștientizare și consolidarea capacității de informare a comunităților despre droguri, profesorii, polițiștii, organizațiile ne-guvernamentale și lucrătorii medicali vor contribui la reducerea angajării persoanelor tinere în abuzul de droguri. Aspectul de furnizare a problemei de control asupra drogurilor este legat de legislație și promulgarea legii. În cadrul unui program regional, cu participarea Belarus, Ucrainei și Moldovei, PNUD va conlucra cu autoritățile în abordarea lipsei de cunoștințe, metodelor și echipamentului, care actualmente nu permite poliției, vamei, punctelor de control și serviciului de securitate să reducă traficul de droguri.

B. PROMOVAREA INTEGRĂRII

17. În scopul accelerării ritmului de dezvoltare în Moldova, va fi important de a minimaliza acele influențe, care cauzează o divizare în societate și de a contribui la mobilizarea eforturilor și resurselor disponibile. Sărăcia este fără doar și poate o influență divizatoare, deoarece ea privează oamenii săraci de un mod de trai decent și țara de aportul oamenilor săraci în societate. Problema sărăciei este abordată de mulți donatori, însă PNUD dispune de

capacitatea și mandatul de a acorda asistență în aceste două domenii. În primul rând, el va continua activitatea sa în monitorizarea și elaborarea hărții sărăciei în Moldova, astfel creând condițiile necesare pentru niște intervenții mai bine orientate. În al doilea rând, PNUD va contribui la identificarea mijloacelor noi de asigurare a condițiilor de trai, așa ca cele oferite de dezvoltarea turismului în Moldova. O altă trăsătură divizatoare a societății este marginalizarea grupurilor vulnerabile de oameni. Iarăși, asemenea procese îi afectează nu doar pe cei marginalizați, ele de asemenea privează țara de contribuțiile lor potențiale. PNUD se află într-o poziție bună pentru a oferi consultanță cu privire la politicile și măsurile de asistare a integrării grupurilor vulnerabile în societate. În acest sens, CCT prevede contribuția PNUD prin activitățile sale menite femeilor, programele HIV/SIDA și prin intermediul accesului la informație, inclusiv utilizarea limbii române (moldovenești). O a treia influență divizatoare în Moldova constă în creșterea decalajului în condițiile de trai ale oamenilor săraci și bogați și ale celor de la oraș și sat. În timp ce o parte mare a acestora ține de sărăcie, o altă parte se referă la lipsa absolut totală a planificării urbane și regionale, care este evidentă în Moldova. PNUD va căuta să acorde asistență pentru promovarea dezvoltării durabile a așezămintelor umane ca parte a Programului Național de Dezvoltare Durabilă (Agenda 21). Un alt domeniu, unde este nevoie de mai multă integrare, ține de neglijarea suportului existent din partea ONG-urilor și indivizilor din societate. Este nevoie de eforturi clare pentru extinderea bazei de susținere a procesului de tranziție și utilizarea tuturor resurselor accesibile. În cadrul acestui domeniu de program, CCT prevede o temă specială pentru promovarea societății civile, astfel încât capitalul uman substanțial să fie utilizat și consolidat mai departe. Un alt domeniu, la care societatea civilă ar putea să-și aducă aportul, ține de re-integrarea moldovenilor, care s-au întors în țară de la muncă peste hotare. În timp ce în trecut, oamenii care reveneau în țară, își cheltuiau economiile pentru procurarea unei locuințe, în prezent unii investesc banii în afaceri. Conlucrând cu societatea civilă, PNUD poate contribui la promovarea acestui aspect al dezvoltării, benefic din punct de vedere social.

Intervențiile propuse

18. Eradicarea sărăciei. Suportul PNUD în acest domeniu important se va concentra asupra două contribuții importante. În primul rând, rolul de consultanță a PNUD prin intermediul

proiectelor sale în curs de implementare și cele care vor fi lansate, se va baza pe asistența acordată guvernului la analizarea politicii sociale și elaborarea hărții sărăciei. PNUD se află într-o situație avantajoasă pentru a iniția analiza sărăciei și recomanda crearea unor condiții favorabile sociale, juridice și politice pentru dezvoltarea în favoarea oamenilor săraci. Potențialul PNUD în prestarea serviciilor de consultanță orientată spre oamenii săraci va fi complementat de îndrumările PNUD la pregătirea RNDU, care va servi drept un mecanism potențial pentru consultanță și analiză.

(a) *Analiza sărăciei.* PNUD va continua să consolideze capacitatea Guvernului de a asigura o strategie de combatere a sărăciei, durabilă din punct de vedere financiar, prin monitorizarea cheltuielilor sociale și a bunăstării populației și prin evaluarea impactului reformelor în curs de desfășurare. Suportul acordat Unității de monitorizare a sărăciei și politicii din cadrul Ministerului Economiei va permite coordonarea creării unei baze de date despre sărăcie și instruirea personalului în utilizarea informației la monitorizarea politicilor sociale. Analiza va servi drept bază pentru crearea unei hărți a sărăciei, care indică rata și formele sărăciei în Moldova. Activități de instruire vor fi organizate pentru personalul ministerelor principale, departamente și ONG-ri.

(b) *Dezvoltarea turismului.* Turismul este cunoscut pe larg ca o industrie de o importanță considerabilă pentru promovarea noilor posibilități de creare a locurilor de muncă pentru oamenii săraci din toată lumea. Turismul abia a început să se dezvolte în Moldova și țara nu dispune de o strategie pentru dezvoltare. PNUD va căuta posibilități de a acorda asistență guvernului și societății civile la dezvoltarea turismului. Aceasta poate presupune asistență pentru crearea unui cadru instituțional, stabilirea legăturilor cu instituțiile și agenții regionali și internaționale de turism și oferirea unor recomandări speciale cu privire la strategiile, care pot fi folosite la asigurarea beneficiilor pentru oamenii săraci și cei de la sate. De asemenea, există o tangență cu eforturile de îmbunătățire a planificării și dezvoltării regionale.

19. Asistență grupurilor vulnerabile. PNUD are mandatul de a ajuta guvernul în eforturile sale de asistență grupurilor vulnerabile ale societății și guvernul dispune de un stimul fiscal pentru asigurarea că eforturile de bunăstare socială sînt bine orientate. PNUD nu poate ajuta toate

grupurile vulnerabile și a decis să se orienteze spre două grupuri, menționate mai jos.

- (a) *HIV/SIDA*. Consecințele sociale ale HIV/SIDA sînt deja evidente în țările vecine și este important ca Moldova să acționeze decisiv pentru a minimaliza impactul negativ cauzat de HIV. Moldova are cea una dintre cele mai mari incidențe a HIV printre țările din regiunea CSI și trebuie să ia măsuri urgente pentru prevenirea epidemiei. Aceasta va presupune eforturi de sporire a nivelului de conștientizare și de creare a mijloacelor eficiente pentru tratament, consultații, informație și integrare socială. Deoarece HIV/SIDA nu are hotare sociale sau naționale, este important de a adopta o metodă de abordare regională a problemei și PNUD, prin intermediul familiei ONU, poate realiza această inițiativă regională.
- (b) *Femeile*. În Moldova și oriunde, numărul femeilor în grupurile vulnerabile este mare sau ele formează un grup vulnerabil aparte. Ele sînt cel mai mult afectate în caz de conflict, sînt deseori exploatare și foarte frecvent, atît cît nu există o legislație sau regulament special, problemele femeii sînt neglijate. O tendință destul de îngrijorătoare în Moldova este traficul de femei în alte țări și nu există un cadru juridic de prevenire a unui asemenea comerț dezgustător. PNUD va contribui la abordarea arealului vast al necesităților femeii prin dispersarea egalității genurilor și va mai aborda probleme speciale ale femeilor prin alte mijloace. Parțial, aceasta va presupune continuarea suportului său pentru formarea liderilor ca mijloc de promovare a rolului femeii și încurajare a unei conduceri receptive la problema genurilor. PNUD va contribui la dezvoltarea capacităților de lider, interacțiune și comunicare a femeilor și bărbaților și va dispersa tendința receptivității față de genuri în societatea civilă, companii și administrația guvernului. PNUD va mai aborda problema traficului de oameni, în special de femei prin susținerea societății civile în eforturile sale de recomandare a unei legislații corespunzătoare de prevenire a traficului și prin asistența pentru reabilitarea victimelor.

20. Limba și accesul la informație. Deși baza juridică pentru utilizarea limbii române (moldovenești) a fost stabilită în Moldova încă în 1989, puțin s-a făcut pentru ajutarea alolingvilor să-și dezvolte cunoștințele în limbă. Aceasta rămâne o problemă divizatoare și

PNUD va asista guvernul în elaborarea unui program național, care va oferi posibilități alolingvilor de a-și dezvolta capacitățile lingvistice. Aceasta poate presupune crearea unei rețele de predare a limbii, elaborarea metodelor de predare și promovarea vorbirii limbii române. Accesul la informație constituie un factor esențial al unei democrații și economii de piață eficiente. Prin tema accesului la informație, PNUD va asigura ca toate grupurile din societate să cunosc și folosească informația. Suplimentar, unde este posibil și unde este strategic justificat, PNUD va asista organizațiile ne-guvernamentale și agențiile guvernamentale în îmbunătățirea accesului la informație. Accentul va fi pus pe asistarea grupurilor în satisfacerea cererilor pentru informație decât pe generarea informației fără a determina dacă este nevoie de asemenea informație.

21. Consolidarea dezvoltării regionale. Luând în considerație faptul că peste 60% din populație locuiește în localitățile rurale, dezvoltarea regională va juca un rol esențial pentru asigurarea faptului că întreaga societate se bucură de beneficiile dezvoltării. Rolul statului în dezvoltarea regională în condițiile unei economii de piață este cel al creării controlului și echilibrului prin intermediul distribuției prevederilor pe zone și elaborarea și implementarea standardelor de formare. De asemenea, Guvernul este responsabil pentru acordarea infrastructurii și serviciilor, deseori în bază de plată a utilizatorului. Când Moldova a devenit independentă, sistemul vechi al economiei de comandă al planificării regionale și urbane a dispărut, dar nu a fost înlocuit cu un sistem modern. PNUD are o experiență internațională considerabilă de asistare a guvernelor în instituirea programelor de planificare urbană și regională, care contribuie la dezvoltarea umană durabilă. Experiența în acest domeniu va fi accesibilă printr-un program orientat spre consolidarea capacității naționale de includere a principiilor dezvoltării durabile în planurile de dezvoltare ale așezămintelor umane la nivel de urban, sub-urban și de sat. Planurile vor mai include măsuri de reabilitare a mediului ca parte componentă a unei abordări durabile.

22. Suport pentru mediul ambiant. PNUD va asista guvernul și ONG-le în eforturile lor de consolidare a capacității naționale de a onora angajamentele Moldovei în cadrul convențiilor internaționale de mediu. Această asistență va fi orientată spre necesitățile speciale ale fiecărei convenții și suplimentar, la eforturile actuale de asistare a Moldovei în realizarea obligațiilor ce țin de schimbarea climei în contextul Convenției cu privire la schimbarea climei. Asistența

PNUD va include: consolidarea strategică a capacității instituționale; instruirea și dezvoltarea resurselor umane; domenii speciale de asistență tehnică; accesul la tehnologiile informaționale și de comunicare; și asistența în identificarea experienței altor țări. De asemenea, Moldova va beneficia de suport în accesul la resursele, acordate de Fondul Global de Mediu, în domeniile principale de intervenție, inclusiv biodiversitatea, schimbarea climei și mlaștinile.

IV. ARANJAMENTE DE GESTIONARE

23. Coordonarea CCT. Un Cadru al rezultatelor strategice (CRS) va fi elaborat pentru fiecare din cele două domenii de program, care vor indica rezultatele și parteneriatele. Cea mai mare parte a intervențiilor vor include parteneriate dintre ambele niveluri ale guvernului, societății civile și alți donatori. Se preconizează ca CCT să fie implementat, folosind o metodă participatorie.

24. Monitorizarea și evaluarea programelor și proiectelor. CCT va fi revăzut anual și la mijloc de termen în 2004 ca parte al procesului CRS/ROAR. Toți partenerii și beneficiarii vor fi activ implicați în monitorizarea și evaluarea progreselor.

25. Modalitățile de executare. Ambele domenii de programe vor fi implementate folosind modalitatea de executare națională, inclusiv executarea cu ajutorul ONG-lor. În caz de necesitate, comitete organizatorice vor fi folosite pentru a ghida proiectele și contribui la formarea parteneriatelor și asigurarea durabilității după finalizarea activităților de către PNUD în domeniu. Agențiile specializate ale ONU și rețelele lor vor fi folosite pe larg.

26. Parteneriate strategice și coordonare. Parteneriatele vor fi folosite pe larg pentru îmbunătățirea eficienței și susținerea resurselor PNUD. PNUD va: (i) extinde **relațiile** și mobiliza resurse suplimentare conlucrând cu și prin intermediul ONG-lor și societății civile în general, în special înafara Chișinăului; (ii) pune accentul pe **politici și parteneriate** și va consolida eficiența strategiilor de cooperare prin identificarea oportunităților practice în asistarea personalului principal al ONG-lor și agențiilor guvernamentale în scopul transformării politicilor în practică; (iii) pune accentul pe **oameni și performanță** prin utilizarea pe larg a rețelelor de informare și

instruire orientată spre îmbunătățirea capacităților echipei ONU din țară și ONG-lor; (i) căuta posibilități pentru sporirea eficienței și eficacității prin intermediul programelor de colaborare la nivel regional (ex. combaterea traficului cu droguri) și național (ex. cu USAID și UE TACIS).

27. Mobilizarea resurselor. Conform Tabelul scopului de mobilizare a resurselor, resursele de bază estimate sînt TRAC 1.1.1. 6 500 milioane dolari SUA (TRAC 1.1.2 va fi alocat de Administrator), co-finanțarea părții terțe 8 300 milioane dolari SUA; și GEF 2 milioane dolari SUA. PNUD va continua să utilizeze resursele de bază pe atragerea mijloacele financiare de la guvern și donatori în formă de co-finanțare și/sau co-finanțare pentru proiectele și programele principale. Oficiul din țară își intensifica eforturile de sporire a co-finanțării și va amplifica dialogul cu Uniunea Europeană și alți donatori în vederea posibilităților de colaborare. De asemenea, PNUD va asista instituțiile partenere ale guvernului și ONG-le la consolidarea capacităților lor financiare.

ANEXĂ

Tabelul scopului de mobilizare a resurselor pentru Moldova (2002-2006)
(în mii dolari SUA)

<i>Sursa</i>	<i>Suma</i>	<i>Comentarii</i>
Resursele regulate ale PNUD		
Report estimat	27	
TRAC 1.1.1	6 500	Inclusiv resursele alocate pentru 2002-2003 (1 917)
TRAC 1.1.2	66,7% din TRAC 1.1.1	
SPPD/STS	120	
Subtotal	6 647	
Alte resurse ale PNUD		
Co-finanțarea guvernului	-	
Fondurile dezvoltării durabile:	2 000	GEF
Co-finanțarea părții terțe	8 000	
Fonduri, fonduri de trust și altele	300	Fondul de trust SIDA
Subtotal	10 300	
Grand total	16 947	

^{a/} Fără includerea TRAC 1.1.2, care este alocat regional conform aplicării țării.

GEF = Fondul Global de Mediu; SPPD = suport pentru dezvoltarea politicii și programelor; STS = suport pentru servicii tehnice; TRAC = ținta pentru alocarea resurselor din bugetul de bază.